

УДК 332.122.64
JEL O18, R10, R58

С. М. Кльоба

аспірант ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: solya007@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4697-4866>

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті теоретично обґрунтовані засади організаційного та ресурсного забезпечення сучасного розвитку територіальних громад. Проаналізовано різні підходи щодо сутності розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та визначено всі їх особливості. Досліджено ряд перешкод, які існують у процесі досягнення цілей щодо розвитку ОТГ. Розглянуто проблеми функціонування нормативно-правового забезпечення територіальних громад, а саме проаналізовано велику частину нормативно-правових актів щодо їх впливу на функціонування об'єднаних територіальних громад. Показано шляхи фінансової підтримки розвитку регіонів та сформульовано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення функціонування місцевого самоврядування за рахунок підвищення рівня нормативно-правового забезпечення розвитку територіальних громад.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, місцеве самоврядування, соціально-економічний розвиток, нормативно-правове забезпечення, законодавство, адміністративно-територіальна реформа, інституційно-організаційне забезпечення.

Klyoba S. CURRENT CONDITION OF TERRITORIAL COMMUNITIES' DEVELOPMENT: REGULATIVE-LEGAL AND INSTITUTIONAL-ORGANIZATIONAL MAINTENANCE

The rapid development of decentralization processes in Ukraine puts a number of tasks to the scientists, especially the search for ways to improve existing models of management activity in the territories, in administrative-territorial entities, etc. World experience proves that the dynamic development of territories and the country as a whole cannot be ensured on a sustainable level without the decentralization of public administration, without the capacity of local self-government. Ukrainian local self-government has long faced challenges that cannot remain without an appropriate response. It goes about economically-financial insolvency of the vast majority of communities, actual absence of money in the budgets of development and investments in an infrastructure, in particular communal. In addition, all these problems first of all base on an imperfect normatively-legal base. Indeed, in order to achieve high results at the local level, a perfect legal basis and taking into account of regional specifics is necessary. In this article, the principles of organizational and resource support of the modern development of territorial communities are theoretically grounded. Different approaches to the essence of development of the United territorial communities are analyzed and all their features are determined. Several obstacles that exist in the process of achieving the goals of CTC are investigated. Special attention is paid to creation of public information system, which would stipulate free plan of local authorities' inspections and measures of control for its accomplishment. The fact that respective authorities and public institutions should be attracted to this process to conduct independent monitoring of inspections' efficiency is emphasized. The problems of functioning of the regulatory and legal support of territorial communities are considered, namely, most of the normative-legal acts concerning their influence on the functioning of the combined territorial communities are analyzed. The ways of financial support for the development of regions are shown and suggestions and recommendations for improving of local self-government functioning are formulated due to the increase of the level of normative and legal support for the development of territorial communities.

Keywords: decentralization, territorial community, local self-government, socio-economic development, normative-legal support, legislation, administrative-territorial reform, institutional and organizational support.

Постановка проблеми. Розвиток ОТГ – це довгий процес якісних змін, який веде до покращення якості життя населення регіону. Функціонування і розвиток ОТГ залежить від багатьох чинників – суспільних, економічних, правових та інших, які визначають перспективи розвитку територіальних спільнот. Таким чином, в результаті проведених реформ з питань розвитку територіальних громад позитивний вплив на суспільно-економічний розвиток відіграє безпосередньо місцева влада, першочерговим обов'язком якої є створення всіх необхідних умов для задоволення суспільних потреб населення (напр. в сфері комунальних послуг, освіти, охорони здоров'я).

Тому актуальність теми дослідження зумовлюється важливістю та необхідністю пошуку оптимальних шляхів, форм і методів ресурсного та організаційного забезпечення нормативно-правових засад розвитку територіальних громад. Україна як соціальна та демократична держава повинна прагнути до ефективних змін в державному управлінні та місцевому самоврядуванні, створивши дієвий механізм забезпечення інтересів своїх громадян як в економічному, так і в соціально-культурному аспектах.

Наявність глибокої, системної кризи в розвитку місцевого самоврядування в Україні вимагає переходу до нових методів управління соціальним розвитком у регіонах, методів, що допомагають перебороти

відчуження населення від влади на рівні територіальної громади, сприяють реформуванню її організаційних структур та забезпечують участь населення у вирішенні власних проблем під свою відповідальність.

На даному етапі територіальні громади є рушійною силою успішного розвитку держави та відіграють важливу роль в економічному, політичному, культурному житті. Тому дослідження їх соціально, економічного розвитку є дійсно важливим і актуальним.

Аналіз останніх досліджень. Питання державного управління та місцевого самоврядування стали об'єктом уваги багатьох українських і зарубіжних науковців, які досліджують державно-управлінську діяльність і функціонування інституту місцевого самоврядування, наукові та практичні проблеми регіональної політики й управління місцевою економікою (В.Б. Авер'янов, Г.В. Атаманчук, В.Г. Афанасьєв, В.Д. Бакуменко, Н.А. Липовська, В.М. Мартиненко, П.І. Надолішній, Н.Р. Нижник, С.М. Серьогін, Ю.П. Шаров та ін.). Безпосередньо розробкою адміністративно-територіальних, нормативно-правових та фінансово-економічних аспектів діяльності територіальних громад займалися Н.В. Воротіна [2], І.Б. Заверуха [1], А.Ю. Нашимець-Наумова [4], Н.Ю. Пришва [6], В.С. Кравців [3], І.З. Сторонянська [18], С.Л. Шульц [19], Л.Я. Бенюк [18], А.О. Пелехатий [6], А. Ткачук, Г. Зубко, Ю. Третяк, В. Сороковський, Г. Ванзуряк та ін.

Метою статті є дослідження поняття конкурентоспроможності ОТГ, а також визначення соціально-економічної сутності критеріїв, які впливають на формування їх конкурентоспроможності.

Основні результати дослідження. ОТГ являє самоврядну спільноту мешканців, які проживають на визначеній території. Самоврядування це самостійний і незалежний від інших установ суб'єкт права, який виконує державні функції, прямує до задоволення потреб жителів даної території.

Головною метою реформи місцевого самоврядування є наближення місцевої влади до населення та створення мешканцям якнайвищого стандарту життя. У літературних джерелах важко знайти однозначне визначення поняття якості життя. Зазвичай це поєднання таких понять як життєвий рівень, умови життя чи стиль життя, що включає в себе як матеріальну складову, так і соціальну.

Поняття «розвиток» найчастіше пов'язаний з позитивними і бажаними змінами, що означають в кількісному трактуванні – зростання, і в якісному – прогресу. Часто дане поняття розглядається через призму технічного прогресу та акумуляції знань та інновацій. Наслідком розвитку в довгостроковій перспективі є зростання продуктивності та ефективності, пов'язаними із можливостями задоволення людських потреб.

Згідно з твердженням польського вченого Р. Броля, місцевий розвиток це «гармонійна та систематична діяльність місцевої спільноти, місцевої влади, а також інших функціонуючих суб'єктів в ОТГ, яка прямує до створення нових і покращення існуючих переваг існування ОТГ, створення вигідних

умов для економіки регіону».[20, с. 10] Натомість інші науковці підкреслюють, що «розвиток є процесом багатомірних змін численного збору різноманітних елементів, що поєднують сучасне суспільство, економіку і середовище, а також численні зв'язки між цими елементами».[21, с. 101].

Проаналізувавши різні підходи щодо сутності розвитку ОТГ, можемо визначити основні їх особливості, а саме:

- одним з важливих елементів у визначеннях є слово процес, тобто про розвиток говориться в категоріях певних дій, що ведуть до змін;
- ОТГ розглядається як найнижча сходинка державної адміністрації, тобто ОТГ як спільнота мешканців певної території з власним органом управління;
- зміни, які є рушійною силою розвитку, повинні вести до покращення існуючих переваг ОТГ або ж повинні творити нові її цінності;
- будь-які заходи чи дії щодо розвитку ОТГ мають чинитися за схваленням і участю місцевої спільноти.

До чинників, які обумовлюють розвиток ОТГ можемо віднести:

- зовнішні та внутрішні чинники, які розглядають взаємодію ОТГ з іншими суб'єктами;
- економічні чинники, що розглядаються в макроекономічному трактуванні (напр. рівень місцевих податків);
- просторові чинники, які розглядаються на рівні регіону і пов'язані, перш за все, з географічним положенням та формуванням розвитку є джерелом зростання економічного потенціалу регіону;
- кількісні та якісні чинники.

Соціальний розвиток територіальної громади неможливий без забезпечення її фінансово-економічної самодостатності. Самодостатність територіальних громад можна визначити за наступними показниками: позитивний приріст населення, відсутність виїзду працездатних громадян, забезпечення нових членів громади житлом за доступними цінами, ефективне функціонування житлово-комунального господарства, створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів тощо. На сьогодні, на жаль, ці загальні параметри відсутні в більшості територіальних громад, а отже їх практично не можна називати самодостатніми [17].

На шляху до досягнення цілей у розвитку ОТГ існує ряд перешкод, котрі поділяються на дві групи, а саме диференційовані та системні (загальні) (рис. 1).

Усунення перешкод у розвитку ОТГ, а також недопущення їх виникнення – це одні з першочергових завдань місцевих органів влади, що підтримують процеси розвитку ОТГ і потребують належного забезпечення. Однак, необхідно зазначити, що досконала нормативно-правова база – це один з вагомих важелів у ефективному розвитку ОТГ. На даному етапі реформування системи місцевого самоврядування існує така база нормативно-правового забезпечення:

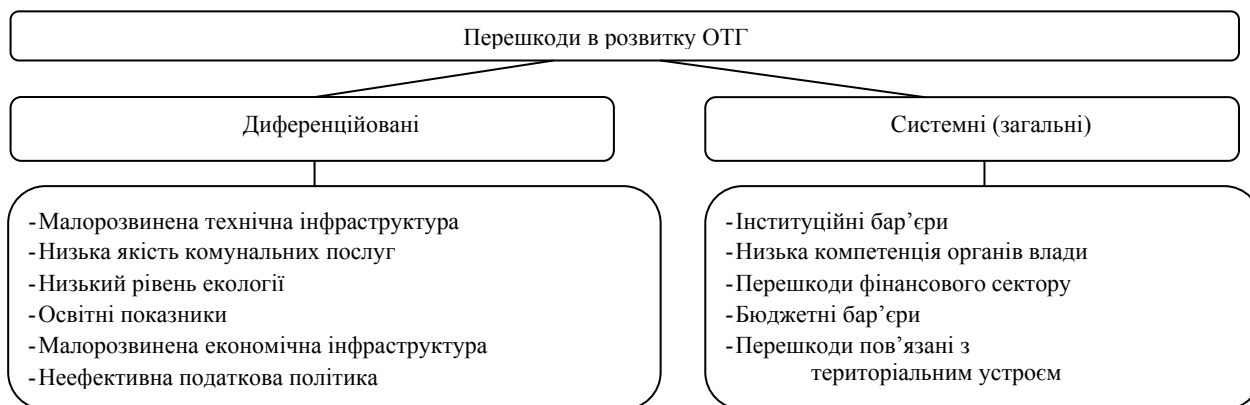

Рис. 1. Основні перешкоди в розвитку ОТГ

Складено автором.

- Конституція України: від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996 р.;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997, № 280/97-ВР;
- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від №157-19 від 05.02.2015 р., оприлюднений 04.03.2015 р. із змінами, внесеними згідно із Законами № 676-VIII від 04.09.2015, ВВР, 2015, № 37-38, ст.371 № 835-VIII від 26.11.2015;
- Бюджетний Кодекс України, із змінами, прийнятими Верховною Радою № 928-VIII від 25.12.2015;
- Методика формування спроможних територіальних громад, Постанова Кабінету Міністрів №214 від 08.04.2015 р. (опублікована 27.04.2015 р.);
- Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» прийнятий Верховною Радою № 1801-VIII від 21.12.2016 із змінами із Законами № 1860-VIII від 21.02.2017, ВВР, 2017, № 13, ст.146 № 1979-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 19, ст.239 № 2079-VIII від 06.06.2017, ВВР, 2017, № 30, ст.325 № 2137-VIII від 13.07.2017, ВВР, 2017, № 36, ст.377 № 2191-VIII від 09.11.2017.

Саме ці документи визначають основні етапи, умови та власне процес добровільного об'єднання територіальних громад, а також функції та обов'язки, які набудуть об'єднані територіальні громади (ОТГ), і фінанси, які будуть надані для їх реалізації після завершення процедури об'єднання.

Проте як показує практика, створення та формування об'єднаних територіальних громад постійно виявляє проблемні питання, що потребують законодавчого або нормативного врегулювання. Так, у 2016 р. прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Методики формування 7 спроможних територіальних громад»¹⁰, якою врегульовано питання внесення змін до перспективних планів формування територій громад областей, подання таких змін на розгляд Уряду, а також офіційного підтвердження складу об'єднаних територіальних громад, включених до відповідного перспективного плану.

Суттєве удосконалення законодавчого регулювання процесу формування спроможних територіальних громад відбулося в 2017 році:

- 09.02.2017 р. № 851-19 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад»^[9].
- Законом запроваджено порядок добровільного приєднання до вже створеної ОТГ, уточнено вимоги щодо визнання ОТГ спроможною. Закон має посприяти формуванню ОТГ відповідно до затверджених Перспективних планів, оскільки передбачає, що у разі відмови ради ОТГ у наданні згоди на приєднання до неї іншої територіальної громади за її ініціативою, Кабінет Міністрів України може скасувати рішення про визнання такої громади спроможною.
- 14.03.2017 р. № 1923-VIII прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів»^[10].

Законом запроваджено механізм для створення ОТГ, до складу якої увійшли територіальні громади сусідніх адміністративних районів та можливість створення ОТГ, центром якої є місто обласного значення, визначено порядок призначення перших місцевих виборів у таких ОТГ.

- 09.02.2017 р. № 1848-19 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища»^[8].

Законом удосконалено функціонування інституту старост в ОТГ, уточнено правовий статус старости, визначено його повноваження та форми підзвітності і відповідальності перед громадою та місцевою радою відповідної ОТГ. Законом визначено поняття старостинського округу шляхом внесення змін до закону України «Про місцеве самоврядування».

- 09.02.2017 р. № 1850-19 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів»^[7].

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Законом внесено зміни до законів України «Про місцеве самоврядування» та «Про місцеві вибори» щодо унормування питання набуття повноважень сільського, селищного, міського голови.

- 9 березня 2006 р. № 268 прийнято Постанову Кабінету Міністрів України щодо системи оплати праці посадовців органів місцевого самоврядування [12].

Постановою передбачено: значне підвищення посадових окладів посадових осіб місцевого самоврядування, їх узгоджено з посадовими окладами державних службовців; відновлення у сільських, селищних радах та їх виконавчих органах надбавки за високі досягнення у праці; упорядкування оплати праці у сільських, селищних радах та їх виконавчих органах, що представляють ОТГ.

- 24 травня 2017 р. № 348-р прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спроможних об'єднаних територіальних громад, у яких відбулися перші вибори депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови у 2016 році» [13].

Уряд затвердив перелік спроможних об'єднаних територіальних громад для нормативно-правового забезпечення переходу на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України об'єднаних громад, в яких відбулися перші місцеві вибори у 2016 р.

- 6 червня 2017 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (щодо забезпечення фінансування місцевих виборів)» [15].

Даний нормативно-правовий акт врегулює питання фінансового забезпечення місцевих виборів, в тому числі і перших місцевих виборів в об'єднаних територіальних громадах.

- 9 лютого 2017 р. Верховна рада України прийняла Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [16].

Закон запроваджує принципово нові засади служби в органах місцевого самоврядування, створює правові передумови для: врегулювання статусу службовця органу місцевого самоврядування; підвищення престижності та забезпечення рівного доступу до служби в органах місцевого самоврядування; стимулювання кар'єрного зростання; нової моделі оплати праці; впровадження механізмів запобігання корупції; підвищення рівня соціального та матеріального захисту службовців тощо.

Проте 21 березня 2017 р. Президент України повернув закон для повторного розгляду зі своїми пропозиціями, зокрема, щодо: 1) застосування при визначенні розмірів посадових окладів службовців місцевого самоврядування як розрахункової величини прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року; 2) поширення порядку вступу громадян України на

службу в органи місцевого самоврядування за результатами конкурсу на зайняття посад заступників сільського, селищного, міського голови. Головне науково-експертне управління та Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України підтримали першу й відхилили другу пропозицію. 16 травня 2017 р. закон направлено на доопрацювання в профільний комітет Верховної Ради України [16].

Також було вжито заходів щодо удосконалення інституційно-організаційного забезпечення реалізації реформи децентралізації. Зокрема, створено Центральний офіс реформ, як постійно діючий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, з метою забезпечення на належному рівні організації та координації впровадження реформ, зокрема, щодо планування відповідних заходів, проведення моніторингу та аналізу стану їх виконання. Центральний офіс реформ буде взаємодіяти з регіональними офісами та секторальними офісами підтримки децентралізації в галузі освіти, охорони здоров'я, планування територій, культури, соціального захисту та інших сферах. В кожному регіоні створюються Центри розвитку місцевого самоврядування, які координуватимуть впровадження реформи децентралізації на регіональному рівні. Відкриття Центрального офісу та регіональних центрів відбувається в рамках реалізації Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-LEAD з Європою», що фінансується ЄС та окремими європейськими країнами.

Продовження запровадження політики децентралізації управління має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, подолання суперечностей між різними рівнями влади, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Головні завдання децентралізації на середньострокову перспективу полягають у завершенні формування спроможних територіальних громад на всій території країни, посиленні інституційної та ресурсної спроможності громад, запровадженні стратегічного планування розвитку ОТГ, розбудові інфраструктури громад, підвищенні якості надання всього спектру публічних послуг населенню.

Висновки. Таким чином, на сьогоднішній день основна увага приділяється підтримці процесів децентралізації та створенню спроможних об'єднаних територіальних громад. Це, безумовно, важливий процес, оскільки без серйозної фінансової основи територіальних громад складно забезпечувати ефективний регіональний розвиток. Тому, для розвитку об'єднаних територіальних громад, а також зміцнення фінансового становища регіонів слід особливу увагу приділити інвестиційній складовій, що спрямовується на розвиток інфраструктури регіонів. У зв'язку з цим необхідно визначити єдині підходи до розподілу джерел інвестиційної підтримки

регіонів в рамках Фонду регіонального розвитку. Адже, окремі територіальні громади, при всьому позитивному впливі децентралізації, не здатні самостійно вирішити проблеми соціально-економічного розвитку. Наприклад, питання розвитку депресивних територій та активізації транскордонного співробітництва.

Особливо слід наголосити на важливості здійснення роботи з методологічного і нормативно-правового забезпечення розмежування повноважень між центральними органами державної влади, органами державної влади на рівні регіонів України і органами місцевого самоврядування. Уряду України, органам виконавчої влади на регіональному рівні необхідно допомогти органам місцевого самоврядування в забезпеченні їх фінансових підрозділів кваліфікованими кадрами, особливо у новостворених громадах. Слід також зазначити те, що регіони не повинні постраждати в результаті проведених перетворень. Вирішення цього завдання буде залежати від підвищення ефективності фінансової допомоги з державного бюджету, забезпечення методологічного підґрунтя для успішної реалізації реформи міжбюджетних відносин. Крім того, необхідно створити державну інформаційну систему, в якій був би закладений вільний план перевірок органів місцевого самоврядування і заходи контролю за його виконанням. До цього слід залучити уповноважені органи влади та громадські інституції, які б проводили незалежний моніторинг оцінки результативності перевірок.

З огляду на це подальші наукові дослідження, щодо питань реалізації реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування на засадах децентралізації можуть бути спрямовані на розробку та обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення реформи децентралізації, виокремлення інституційних проблем та пасток соціально-економічного розвитку ОТГ в регіонах України, визначення пропозицій щодо формування організаційно-економічного та інституційно-правового забезпечення конкурентоспроможних територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Захарченко Е. та ін. *Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO»*. К: Софія, 2012. 128 с.
2. Вороніна Н. В. Деякі теоретичні та правові питання децентралізації бюджетної системи України // *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5 жовтня 2016 р.). Київ: Асоціація фінансового права України, 2016.
3. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні 2017: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової

децентралізації: наукова доповідь / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред. В. С. Кравців ; наук. координатор І. З. Сторонянська. Львів, 2017. 120 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

4. Нашимець-Наумова А. Ю. Децентралізація фінансових ресурсів // *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5 жовтня 2016 р.). Київ: Асоціація фінансового права України, 2016.

5. Пелехатий А. О., Лук'янська О. В. Громадський контроль виконання місцевих бюджетів: сучасні умови та перспективи реалізації // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 3 (113). С. 55-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_3_13

6. Пришва Н. Ю. Питання правового регулювання бюджетної системи України // *Вороновські читання (Фінансове право: сучасний стан та перспективи)*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5 жовтня 2016 р.). Київ: Асоціація фінансового права України, 2016.

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів: Закон України від 09.02.2017 р. № 1850-VIII // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1850-19>

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища: закон України від 09.02.2017 р. № 1848-VIII // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1848-19>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад: закон України від 09.02.2017 № 1851-VIII // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1851-19>

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів: закон України від 14.03.2017 р. № 1923-VIII // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1923-19>

11. Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 601 // *Урядовий портал*. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249308591>

12. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 353 // *Урядовий портал*. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014893>.

13. Про затвердження переліку спроможних об'єднаних територіальних громад, у яких відбулися

перші вибори депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови у 2016 році: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 348-р // *Урядовий портал*. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014874>

14. Про утворення Офісу реформ: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 768 // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/768-2016-п>

15. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (щодо забезпечення фінансування місцевих виборів) // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61760

16. Пропозиції Президента до Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» // *Офіційний портал Верховної Ради України*. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2489&skl=9

17. Роль та консолідація міських голів у впровадженні реформи місцевого самоврядування в Україні // *Блог Олега Соскіна*. 08.05.2008. Режим доступу: http://soskin.blogspot.com/2008/05/blog-post_07.html

18. Сторонянська І. З., Бенюк Л. Я. Фінансова спроможність регіонів у контексті бюджетно-податкової децентралізації // *Фінанси України*. 2015. №6. С. 44-57.

19. Шульц С. Л. *Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування*: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред. В. С. Кравців. Львів, 2016. 264 с.

20. Brol R. (Red.). *Zarządzanie rozwojem lokalnym. Definicje, cele, zasady i procedury*. W: *Zarządzanie rozwojem lokalnym. Studium przypadków*. Wrocław: AE 2008, s.10

21. Purgat A., Reszel R. *Zarządzanie gminą w teorii i praktyce*. Poradnik. Warszawa-Poznań-Zielona Góra: Zachodnie Centrum Organizacji, 2007. S. 101.

References

1. Boryslavska, O. M., Zaverukha, I. B., Zakharchenko, et al. (2012). Detsentralizatsiya publichnoyi vlady: dosvid yevropeys'kykh krayin i perspektyv Ukrayiny [Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects of Ukraine]. Kyiv: Swiss-Ukrainian project "Support for Decentralization in Ukraine - DESPRO". [in Ukrainian]

2. Voronina, N. V. (2016). Deyaki teoretychni ta yurydychni pytannya detsentralizatsiyi byudzhethnoyi systemy Ukrayiny [Some theoretical and legal issues of decentralization of the budgetary system of Ukraine]. Voronov Readings (Financial Law: Current State and Prospects): Materials of intern. science-practice conf.,

Kyiv, October 5, 2016). Kyiv: Association of Financial Law of Ukraine. [in Ukrainian].

3. Kravtsiv, V. S. (Ed.), Storonyanska, I. Z. (Coord.) (2017). Terrytoryal'nyy rozvytok ta rehional'na polityka v Ukrayini 2017: aktual'ni problemy, ryzyky ta perspektyvy administratyvno-finansovoyi detsentralizatsiyi [Territorial development and regional policy in Ukraine 2017: actual problems, risks and prospects for administrative and financial decentralization]. Dolishniy: Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian]

4. Nashymets-Naumova, A.Yu. (2016). Detsentralizatsiya finansovykh resursiv [Decentralization of financial resources]. Voronov Readings (Financial Law: Current State and Prospects): Materials of intern. science-practice conf., Kyiv, October 5, 2016). Kyiv: Association of Financial Law of Ukraine. [in Ukrainian].

5. Pelekhayty A. O., & Lukyanska, O. V. (2015). Hromads'kyy kontrol' vykonannya mistsevyykh byudzhetyv: suchasni umovy ta perspektyvy realizatsiyi [Public control over the implementation of local budgets: current conditions and prospects for implementation]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]: Vol. 113(3) (pp. 55-58)*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_3_13 [in Ukrainian].

6. Pryshva, N.Yu. (2016). Pytannya pravovoho rehulyuvannya byudzhethnoyi systemy Ukrayiny [Issues of legal regulation of the budgetary system of Ukraine]. Voronov Readings (Financial Law: Current State and Prospects): Materials of intern. science-practice conf., Kyiv, October 5, 2016). Kyiv: Association of Financial Law of Ukraine. [in Ukrainian].

7. Supreme Council of Ukraine (2017). Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo nabuttya povnovazhen' sil's'kykh, selyshchnykh, mis'kykh holiv [On Amending Certain Laws of Ukraine Regarding Acquiring Authorities of Village, Settlement, City Mayors]: Law of Ukraine, adopted on 2017, February 9, 1850-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1850-19> [in Ukrainian].

8. Supreme Council of Ukraine (2017). Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo statusu starosti sela, selyshcha [On Amendments to Some Laws of Ukraine on the Status of Old-Age of a Village, a Settlement]: Law of Ukraine, adopted on 2017, February 9, 1848-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1848-19> [in Ukrainian].

9. Supreme Council of Ukraine (2017). Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo dobrovil'noho pryednannya terytorial'nykh hromad [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Voluntary Adoption of Territorial Communities]: Law of Ukraine, adopted on 2017, February 9, 1851-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1851-19> [in Ukrainian].

10. Supreme Council of Ukraine (2017). Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo osoblyvostey dobrovil'noho

ob'yednannya terytorial'nykh hromad, roztashovanykh na terytoriyakh sumizhnykh rayoniv [On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Peculiarities of Voluntary Association of Territorial Communities Located on the Territories of the Adjacent Regions]: Law of Ukraine, adopted on 2017, March 14, 1923-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1923-19> [in Ukrainian]

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). Pro vnesennya zmin do Metodyky formuvannya potentsiynykh terytorial'nykh hromad [On amendments to the Methodology for the formation of capable territorial communities]: Resolution on 2016, September, 8, 601. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249308591> [in Ukrainian].

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 9 bereznya 2006 r. № 268 ta vyznannya takymy, shcho vtratyly chynnist', deyakyykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrayiny [On amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 9, 2006 No. 268, and the repeal of certain resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: Resolution on 2017, May 24, 353. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014893> [in Ukrainian].

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Pro zatverdzhennya pereliku potentsiynykh ob'yednanykh terytorial'nykh hromad, v yakykh vidbulysya pershi vybory deputativ sil's'koyi, selyshchnoyi, mis'koyi rady ta vidpovidnoho sil's'koho, selyshchnoho, mis'koho holovy v 2016 rotsi [On approval of the list of capable united territorial communities, in which the first elections of deputies of village, settlement, city council and corresponding village, town and city mayor in 2016 took place]. Prescript on 2017, May 24, 348-r. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014874> [in Ukrainian].

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). Pro utvorennya Ofisu reform [About the formation of the Office of Reform]. Resolution on 2016, October 11, 768. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/768-2016-p> [in Ukrainian].

15. Supreme Council of Ukraine (2017). Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro Derzhavnyy byudzhnet Ukrayiny na 2017 rik» (shchodo

zabezpechennya finansuvannya mistsevykh vyboriv) [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine «On the State Budget of Ukraine for 2017» (regarding provision of funding for local elections)]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61760 [in Ukrainian].

16. President of Ukraine (2017). Propozytsiyi Prezydenta do Zakonu «Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya» [Proposals of the President to the Law «On Service in Local Self-Government Bodies». Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516 [in Ukrainian].

17. Soskin, O. (2008, May 8). Rol' ta konsolidatsiya mis'kykh holiv u vprovadzhenni reform mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini [The role and consolidation of city mayors in implementing the reform of local self-government in Ukraine]. Blog of Oleh Soskin. Retrieved from http://soskin.blogspot.com/2008/05/blog-post_07.html [in Ukrainian].

18. Storonyanska, I. Z., Benovska, L. Ya. (2015). Finansova spromozhnist' rehioniv u konteksti byudzhetho-podatkovoyi detsentralizatsiyi [Financial capacity of regions in the context of fiscal decentralization]. *Finansy Ukrayiny – Finance of Ukraine*, 6, 44-57. [in Ukrainian].

19. Shults, S. L., & Kravtsiv, V. S. (Eds.). (2016). Administratyvno-terytorial'nyy ustriy Ukrayiny: metodolohichni osnovy ta praktyka reformuvannya [Administrative-territorial structure of Ukraine: methodological bases and practice of reforming]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

20. Brol, R. (2008). Zarządzanie rozwojem lokalnym. Definicje, cele, zasady i procedury [Local development management. Definitions, objectives, rules and procedures]. Wrocław: Zarządzanie rozwojem lokalnym. Studium przypadków. [in Polish].

21. Purgat, A. & Reszel, R. (2007). Zarządzanie gminą w teorii i praktyce [Municipal management in theory and practice]. Warszawa-Poznań-Zielona Góra: Zachodnie Centrum Organizacji. [in Polish].

Надійшло 15.02.2018 р.